

HURÁ, MUZEUM!

ČTVRTLETNÍK REGIONÁLNÍHO MUZEA A GALERIE V JIČÍNĚ

ČÍSLO 1/2014

ROČNÍK 2.

ZDARMA

Úvodník

Milí přátelé muzea,

dovolujeme si Vám předložit první letošní číslo našeho čtvrtletníku, ve kterém Vás, jako obvykle, zveme na výstavy, přednášky a další akce, které naše muzeum pořádá, a zároveň se pokoušíme přiblížit něco málo ze zákulisí našeho muzea.

Muzeum v prvním čtvrtletí roku 2014 čekají drobné změny. Ty, které by měly být viditelné běžnému návštěvníkovi, souvisí především s pořízením nového osvětlení ve výstavní chodbě muzea a také v Konferenčním salóнку. Stav osvětlení ve výstavní chodbě muzea byl během několika posledních výstav doslova tristní, a proto budou světla hned v úvodu roku nahrazena profesionálními. Stejně tak zcela nevhodné osvětlení v Konferenčním salóнку bude nahrazeno novým. Konferenční salónek by se měl také v průběhu ledna mírně adaptovat tak, aby lépe vyhovoval přednáškovým aktivitám, které zde naše muzeum pořádá. Měl by zde být nastálo umístěn dataprojektor a také promítací plátno. V oknech výstavní chodby a postupně v celé expozici dojde také k instalaci speciálních UV fólií, čímž dojde k větší ochraně vystavovaných předmětů. Co se týká přednáškových aktivit našeho muzea, už potřetí se pokusíme nabídnout našim návštěvníkům nový přednáškový cyklus a věříme, že se tyto aktivity stanou tradicí našeho muzea. O jednotlivých přednáškách se dočtete právě v tomto čísle čtvrtletníku. Drobné změny by měly nastat také v zázemí muzea. Po odchodu naší dlouholeté knihovnice Mgr. Jiřiny Holé ji na stejné pozici vystřídá nová knihovnice. Společně s jejím příchodem se ještě více pokusíme otevřít naši muzejní knihovnu veřejnosti.

Těšíme se na shledání s Vámi ať už v našich stálých expozicích anebo při některé z našich plánovaných akcí. Jsme rádi, že nám zachováte stále svou přízeň.

PhDr. Michal Babík,
ředitel Regionálního muzea a galerie v Jičíně

Pozvánka na výstavu: Keltové ve východních Čechách

Dne 24. 1. 2014 bude ve výstavní chodbě jičínského muzea zahájena výstava Keltové ve východních Čechách.

Keltské obyvatelstvo se dostává na scénu dějin Jičínska v období mladší doby železné, kdy zde ještě doznívá působení tzv. kultury popelnicových polí. Ve čtvrtém století před Kristem můžeme v našem regionu s jistotou s Kelty počítat, stejně jako na většině území severní poloviny Čech. Naneštěstí doklady keltského osídlení jsou zde doposud velice skromné. S určitostí se můžeme spoléhat pouze na takové nálezy, které nepřipouští jinou interpretaci.

Hrob keltského bojovníka ze 4. století př. Kr. je dostatečně důvěryhodným svědkem této nové dějinné epochy širšího Jičínska. K takovému nálezu došlo naposledy 6. května 1968 při zavážení a dalších terénních úpravách již nepoužívaného úvozu z Bystřice do Važic. Tehdy odhalil buldozer v hloubce cca 1,2 m lidskou kostru s železným mečem

v pochvě, bronzovým nápažníkem, železným hrotem kopí a pozůstatkem opasku, který se skládal ze tří dutých železných kroužků. Podle antropologického posudku pracovníka Archeologického ústavu v Praze V. Spurného náležely kosterní pozůstatky muži ve věku 30–40 let. Příčina úmrtí tohoto keltského bojovníka nebyla z kosterních pozůstatků patrná. Nejcennější součástí pohřební výbavy bojovníka byl železný meč, dlouhý téměř 82 cm, se zachovanou dřevěnou rukojetí a s pozůstatky pochvy. Tento meč je jedním z nejzachovalejších železných mečů v Čechách vůbec.

Skutečně výjimečným nálezem je krátký železný mečík, nalezený v cihelně nedaleko Údrnické Lhoty. K nálezu došlo ještě v 19. století, takže dnes s určitostí nevíme, zdali tento mečík byl součástí hrobové výbavy bojovníka, jako tomu bylo v případě bystřického nálezu. Železný mečík má zvláštně tvarovanou rukojet do podoby lidské postavy (antropomorfní rukojet) a je doplněný o bronzovou objímku.

POZVÁNKA:
KELTOVÉ
VE VÝCHODNÍCH ČECHÁCH

NOVÉ PŘÍRUSTKY:
URANOSKOP

ZE SBÍREK MUZEA:
SVATÝ JAN NEPOMUCKÝ

OSOBNOST:
JAN MARIA SIDON

Existuje předpoklad, že takové mečíky náležely velitelům vojenských družin. Vzhledem k zachovalé textilii v korozivní vrstvě mečíku, se můžeme domnívat, že i tento nález byl původně uložen v hrobě po pravém boku svého majitele. Oba dva zmíněné nálezy mohou být dokladem invazní etapy keltského osídlení širšího Jičínska.

Všechny zmíněné nálezy budou ke zhlédnutí během výstavy, která potrvá do 2. března 2014.

Mgr. Radek Novák,
archeolog

Keltská svatyně nebo opevněný dvorec u Markvartic?

Keltské památky nemusíme obdivovat pouze ve výstavním sále muzea, ale můžou se stát cílem pro výlet do nedalekého okolí Jičína. Velmi pozoruhodnou a vzácnou památkou jsou keltské čtyřúhelníkové valy, tkz. *Viereckschanze*, umístěné na malém návrší při cestě z Markvartic u Sobotky do Hřmenína. Valy původně tvořily nepravidelný čtyřúhelník o rozměrech 180 x 95 x 150 x 125 metrů, přičemž výška valů dnes dosahuje až 3,5 metrů. Před hliněnými valy je navíc dodnes zčásti zachován příkop. Tato zvláštní památka byla dlouho považována za pozůstatek novověkého vojenského opevnění. Teprve v roce 1969, díky archeologickému výzkumu, který vedl Dr. Jiří Waldhauser, bylo zjištěno, že se jedná o pozůstatky „svatyně“ z 2. nebo 1. století před Kristem a náleží tedy Keltům. Že se jedná o místo, kde byl kdysi provozován kult, dokazují podivuhodné nálezy. Tak například pec, do které byly vhazovány obilky prosa bez slupek, nebo spálené ostatky 50–60 letitého muže, k jehož kostem byla přidána spona. Nálezů bylo zjištěno velké množství a ve stručnosti je není možné všechny náležitě popsat. Nelze ale nezmínit jeden pozoruhodný fakt: Místní rodák a badatel František Táborský zjistil, že v den jarní rovnodennosti vychází slunce z pohledu nad jihovýchodním rohem „svatyně“, průhledem přes vstup, nad vrchem Veliše. Abychom se nespolehaly pouze na kultovní interpretace této památky, je třeba uvést poslední dobou stále častěji uváděný názor, že jde o opevněný obytný dvorec, který byl využíván jedinci s výjimečným společenským postavením (velmoži?, druidové?). Keltské čtyřúhelníkové valy byly objeveny také na jiných místech Evropy. Jejich největší koncentrace je v jižním Německu, ale nalézáme je i ve Francii. V Čechách se jedná o velmi ojedinělé a vzácné památky. Pokud se čtenář chce dozvědět o této naší památce více, po lokalitě vede naučná stezka nebo lze navštívit expozici našeho muzea a požádat o odborný výklad.

Mgr. Radek Novák,
archeolog

Zveme Vás na výstavu: Zdeněk Šindlar – Obrazy, kresby, grafika, návrhy

Výstavou Ing. Arch. Zdeňka Šindlara – obrazy, grafika, návrhy otevírá zámecká galerie své brány pro obdivovatele výtvarného umění v novém roce 2014. Výstava se uskuteč-

ňuje na přání autora, který oslaví své 75. narozeniny právě touto výstavou v sále, pro jehož vznik a smysl využití se před mnoha lety při rekonstrukci zámku zasloužil. Zdeněk Šindlar vybral díla ze své celoživotní tvorby, a to především grafické listy, malby a architekturu. Ve své tvorbě dosáhl mnoha ocenění.

V roce 1963 absolvoval Fakultu architektury na Českém vysokém učení technickém v Praze. O rok později pokračoval postgraduálem na Akademii výtvarných umění a v tomto roce byl také přijat do Svazu českých výtvarných umělců. Během své pětileté studijní praxe ve Velké Británii působil jako asistent hlavního architekta města Londýn, kdy pracoval převážně na projektech nových satelitních měst na severu Anglie. Navštívil mnoho míst v zahraničí a jejich atmosféru se snažil zachytit ve svých obrazech a kresbách. Ilustroval také pro mnoho časopisů a deníků jako například: Ahoj, Květy, Lidová demokracie, Mladý svět, Mladá fronta, Večerní Praha a zahraniční tisky. Jeho díla jsou zastoupena i v grafické sbírce British Museum – London. V roce 1992 získal 1. cenu za grafický návrh plakátu na Graph expu v New Yorku.

Na závěr využiji slova Ing. Josefa Velka, redaktora Mladého světa, z 2. listopadu 1989 „*Nechtěl bych se dožít chvíle, kdy Šindlarovy obrazy budou základním podkladem rekonstrukcí či znovuzrození beznaděje zchátralých či zničených památek a skvostů. Snad jediné pozitivum by taková chvíle přinesla. Důkaz, že žádná fotografie nemůže onomu tvůrci replik nabídnout to, co Šindlarův obraz: ducha stavby, ducha ulice a města. Je v nich totiž něco mimo objektiv fotoaparátu, něco těžko definovatelného. Něco Šindlarovského.*“

Výstava o díle Zdeňka Šindlara se bude konat od 16. 1. do 16. 2. 2014 v zámecké galerii.

Jarmila Hakenová,
galeristka

Zveme Vás na výstavu: Anna MACKOVÁ, mistryně barevného dřevorytu

Na počátek jara jsme připravili výstavu věnovanou ženě s velkým Ž, malířce Anně Mackové, jejíž tvorba je inspirována právě především přírodou. Výstava je uspořádána k 45. výročí úmrtí této umělkyně, která je známá především tím, že byla životní družkou Josefa Váchala. Její dílo zůstává ve stínu tohoto dominantního muže stále opomíjené. „Její umělecká schopnost zvládla a podmanila si dřevo, které pod jejími ryty měkne a ožívuje. „*Její ruka, nadaná umělkou dovedností, v hladké ploše dřeva uskutečňuje výtvarný projev umělecké obrazotvornosti. A v tom je Anna Macková*

první grafička – umělkyně, která svým dřevorytům dává i v tisku uměleckou citlivost a odpovědnost“ tak popsal malířku Václav Rudl v časopise LADA – Módní svět, týdeník inteligentních žen v r. 1937.

Anna Macková se narodila 13. dubna 1887 ve Studeňanech u Jičína v dobře situované rodině, a proto jí bylo umožněno v roce 1909 studovat neobvyklé povolání pro ženu, a to malbu na soukromé škole Karla Reisnera v Praze. Později pokračovala studiem na Umělecko-průmyslové škole v Praze, obor kreslení a malování pro dámy. Od roku 1915 navštěvovala ateliér Františka Horkého. Životním zlomem pro ni bylo setkání s Josefem Váchalem, který jí seznámil s technikou barevných dřevorytů. Tato technika zůstala jako její hlavní, bravurně zvládnutý, výtvarný projev. Jako družka J. Váchala s ním prožila půl století velmi rušného a pohnutého života. V roce 1939 se s ním odstěhovala zpět do Studeňan u Jičína. Prostředí, ve kterém vyrůstala a stále ji obklopovalo, mělo největší vliv na její tvorbu. Inspirací jí byl celý český kraj s kouzelnou lidovou architekturou, kostelíčky, drobnými stavbami, zvoničkami a jiné. Její velkou láskou bylo též cestování. S baňohem na zádech cestovala po kraji a pak vše ve svém ateliéru přenášela s ženskou něžností do dřeva. Sama ručně tiskla černobílé listy s použitím xylografických škrabátek a rýtek. Časem se naučila i mistrně používat čtyři i šestibarevné dřevoryty úžasných barev a tónů. Vzniklo tak mnoho souborů a cyklů z volných listů např. Domažlice (1917), Z Českého ráje (1918), Náchodsko (1919), Z Českých krajů (1920), České motivy a Zvířátka, oba z roku 1926. Z jejích cest jsou především známá díla Z jižních Čech, Šumavy i Slovenska.

Její velká láska ke knihám jí natolik oslovila, že vydala tři autorské publikace „Kozlíček“ (1922), „Koleda“ (1921) a „Prázdninové putování“ (1927). Její doménou se ale stala tvorba ex libris. V této oblasti spolupracovala i na zakázkách ze zahraničí a podílela se na mnoha výstavách nejen v tuzemsku. Všechna ex libris (celkem 226 ks) jsou ryta do dřevěných desek nebo linoea. A. Macková je vytvořila během let 1915–1959. Častými náměty byla zvířátka, lidové ornamenty, květiny a krajiny.

Málo žen výtvarně zaměřených se věnovalo právě této technice, která bývala spíše mužskou záležitostí, a proto mají její díla vysokou hodnotu a ocenění i v zahraničí. Výstava o díle Anny Mackové se bude konat od 6. 3. do 6. 4. 2014 ve výstavní chodbě jičínského muzea.

Jarmila Hakenová,
galeristka

Zveme Vás na výstavu: Poklady sbírek – od akademismu k moderně

Po mnoha letech otevírá galerie depozitář výtvarného umění a představí veřejnosti své poklady sbírek z oboru malby od doby, kdy se utvářelo muzeum. Celá sbírka umění čítá okolo 2 500 uměleckých předmětů. Dále na 5 000 děl čeká na zpracování. Sbírkou se dělí do několika podskupin – na obrazy, grafiky, kresby a plastiky. V oblasti malby je v depozitáři uloženo přes 700 obrazů a ve výstavě bude představen pouze zlomek ze všech.

Něco málo z historie sbírky... jejím základem se staly předměty z Národopisné výstavy konané v roce 1895. O rok

později získalo Krajské muzeum prostor pro uskladnění své sbírky v Obecní spořitelně, kde působil velký mecenáš umění Jaroslav Bendák. Město Jičín a jeho obyvatelé mohli být již tehdy pyšní na své Krajské muzeum. Od roku 1965 se galerie i se svým fondem osamostatnila pod názvem Galerie výtvarného umění Jičín a pracovala s funkcí pro okresy Jičín a Semily. Za zmínku stojí jméno Vladimíra Komárka, který působil jako poradce galerie. Ten přispíval k utváření výstavního plánu a rozšiřování výtvarného fondu. Základem sbírky byl tzv. starý fond (převzatý z muzea) čítající přes 300 obrazů významných jmen např. Otakar Nejedlý, Václav Špála, František Kaván, Karel Šlenger, František Max a další.

V letech sedmdesátých se sbírka obohacovala především nákupy od Ministerstva kultury a utvářela svůj charakter zaměřený na regionální umělce. Podle nařízení z roku 1987 došlo, společně s fondem umění, ke sloučení s muzeem, kdy poté vzniká Okresní muzeum a galerie Jičín. Sbírkou si i přes sloučení nadále zachovávala svojí regionální náplň. Dnes se rozšiřuje dle finančních možností nákupy nebo dary, a to i od autorů, kteří v prostorách jičínského muzea a galerie realizují své výstavy. Proto zde najdeme jména výtvarníků blízkého okolí jako jsou Vladimír Komárek, Josef Jíra, Stanislav Gross, Jiří Salaba, Oldřich Oplít a mnoho jiných.

Otevřením této výstavy si můžeme uvědomit, nejen jak se mění svět kolem nás v oblasti přírody, architektury, životního stylu, ale také zavzpomínat na umělce, které jsme osobně znali a nebo se s nimi již skrze jejich výtvarný projev setkali. Výstava se bude konat od 20. 2. do 30. 3. 2014 v zámecké galerii. V rámci této výstavy se uskuteční 6. března od 19 hodin ve výstavním sále galerie první z jarního cyklu koncertů klasické hudby v podání manželů Jitky a Ondřeje Koláčných. Jste srdečně zváni na spojení těchto dvou múz hudby a výtvarného umění.

Jarmila Hakenová,
galeristka

Tradiční vánoční dílny v jičínském muzeu

Během 3.–5. ledna 2013 proběhly v prostorách Regionálního muzea a galerie v Jičíně tradiční vánoční dílny pro místní základní školy. Program byl určen pro děti od 3. tříd a celková návštěvnost dílen byla kolem 300 dětí. Akce byla spojená s výstavou „Vánoce měšťanské společnosti“. Dílny měly naladit děti nejenom na vánoční náladu, ale také je poučit, jak

se tyto svátky slavily před více jak 200 lety. U třech pracovišť si účastníci mohli postupně zkusit vyrábění ozdob z korálků, technikou balotiny a pečení tradičních perníčků. Všechny své výrobky si pak mohli odnést domů a ozdobit si s nimi například vánoční stromeček.

Ozdobičky z korálků a balotiny odkazovaly již na výše zmiňovanou výstavu, kdy právě v období 19. století se tento typ ozdob rozšiřoval do měšťanských kruhů. Během dílen byly drobné i větší korálky navlíkané na drát a tvarovány buď do tvaru zvonečků anebo hvězd.

I zdobení balotinou, neboli drobnými skleněnými kuličkami, se objevuje na začátku předminulého století. Děti si během akce vystřihovaly kartonový základ ve tvaru kostela, hvězdy, zvonku, který dále vymalovaly temperovými barvami. Posledním krokem bylo natření budoucích ozdob lepidlem a jejich posypání drobnými kuličkami.

Posledním stanovištěm dílen bylo pečení perníčků, které se stalo u dětí jednoznačně nejoblíbenější. Vybrané bylo těsto, z něhož byly perníčky hned měkké a tudíž i k okamžité konzumaci.

Všichni účastníci dílen byli nakonec provedeni edukátorkou muzea vánoční výstavou, kde mohli zjistit mnohé informace o tradicích a jídelníčku dob minulých.

Za všechny pracovníky muzea doufám, že se všem dětem dílny líbily a budeme doufat v tak hojnou účast i příští rok.

Mgr. Martina Pajerová,
edukátorka

Nové edukační programy v Regionálním muzeu a galerii v Jičíně

Od ledna 2014 připravilo edukačské pracoviště pro mateřské, základní a střední školy zcela nové výukové programy. Ty jsou rozděleny podle své náročnosti a chtějí dětem představit jak klasickou tvář muzea, tak i tu druhou skrytou za dveřmi stálé expozice a výstavních sálů.

Program „Cesty Človíčka do minulosti“ je určen pro mateřské a základní školy do 3. třídy a chce hravým způsobem dětem představit základní historické události ve světě a také na Jičínsku. Průvodcem dětí je postavička Človíčka, který cestuje jednotlivými epochami a sebou bere i malé návštěvníky.

V celkem osmi lekcích pak děti navštíví: lovce mamutů, Kelty, středověký hrad, jičínský zámek za doby Albrechta

z Valdštejna, národní obrozence, císaře pána a nakonec samotného muzejníka. Do tříčtvrtěhodinového programu je zahrnuto jak krátké vyprávění o dané etapě lidských dějin, tak dvě hry, které učí děti poznávat stálou expozici muzea a jednotlivé artefakty. Odměnou za správně zodpovězené otázky jsou body Človíčka a také na konci programu diplom pro všechny, co Cestičku absolvovali.

„Poznej muzeum z jiné strany“ volně navazuje na předešlý program, který zavedl děti do stálé expozice. Tento program však ukazuje muzeum dětem, jak už je uvedeno i v jeho názvu, ze zcela jiného pohledu. Během šesti lekcí účastníci programu navštíví jednotlivá odborná pracoviště muzea, a to jmenovitě archeologii, historii, etnografii, přírodovědu a konzervátorské dílny.

První úvodní lekce se bude odehrávat v prostorách celého zámku a seznamuje děti s jeho historií. Během dalších hodinových lekcí je navštíveno nejen odborné pracoviště, kde děti pracovníci muzea seznamují s náplní své práce, ale také s depositáři.

Kromě stálých programů jičínské muzeum nabízí také doprovodné akce k jednotlivým výstavám ve výstavní chodbě a zámecké galerii. Školy tak mají možnost objednat si například výrobu pracovních listů k výstavě na míru či přímo komentovanou prohlídku od muzejní edukátorky.

Snahou muzea je také zavést mimoškolní aktivity pro studenty základních a středních škol. Jedná se jmenovitě o historicko – archeologický kroužek, který chce studentům přiblížit tyto dvě odvětví nad rámec výuky a klasických návštěv muzea. Kroužek se hodí především pro nadšené mladé historiky/archeology a budoucí studenty těchto oborů na vysoké škole. Další plánovaný projekt „Kdysi a dnes“ chce ve spolupráci s jičínskými školami zrekonstruovat dřívější podobu a architektonický vývoj domů na náměstí. Cílem projektu je naučit studenty pracovat s archivním materiálem na podkladu míst, která potkávají každý den.

Mgr. Martina Pajerová,
edukátorka

Nové přírůstky: Uranoskop

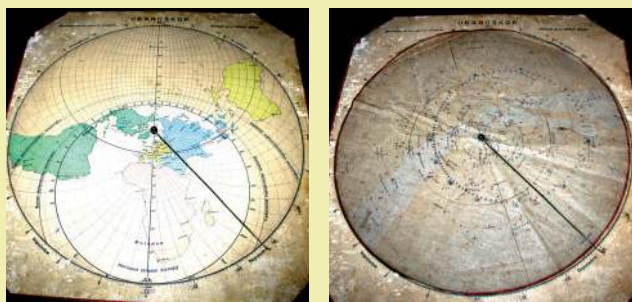
Kromě sbírek přírodnin spravuje přírodovědné oddělení Regionálního muzea a galerie v Jičíně i sbírku map. Ta patří mezi menší sbírky našeho muzea, kdy obsahuje 465 sbírkových předmětů. K nejstarším mapám ve sbírce patří Atlas Regni Bohemiae Homannis Heridibus z roku 1776, k nejnovějším naopak Soubor map Pardubicka

z roku 1996. Ve sbírce nalezneme nejen plány a mapy z Jičína a nejbližšího okolí, ale též z Královéhradeckého kraje, z České republiky i ze světa, ale také speciality, jakou je například Uranoskop. Jeho datace není jistá, ale podle jeho tvůrce, prof. Adolfa Macha, ho zařazujeme na přelom 18. a 19. století. Uranoskop byl do sbírky zapsán v roce 2013, ale vzhledem k tomu, že byl součástí tzv. starého muzejního fondu, způsob jeho získání zůstává nejasný.

Podle Ottova slovníku naučného (XXVI. díl, vyd. J. Otto v Praze, 1907) je uranoskop „globus, sloužící k tomu, abychom snadno seznali hvězdy. Josef Jiří Böhm (v. t. 3) sestrojil takový nástroj,

hvězdní globus s dvěma průřazy (rourami). Postavíme-li správně globus a zamíříme na některou hvězdu rourkou, ukazuje ručička na rource na neznámou hvězdu na globu.“ V Ottově slovníku naučném nalezneme i informaci o tvůrci našeho uranoskopu prof. Adolfu Machovi, který má úzký vztah k Jičínu. Narodil se roku 1857 v Horních Šlapanicích, absolvoval reálku v Hradci Králové a polytechniku v Praze. Na reálce v Hradci Králové poté působil jako učitel těsnopisu, později byl asistent a suplent. Od roku 1886 do roku 1895 byl suplentem v Kutné Hoře a poté byl jmenován učitelem matematiky a deskriptivní geometrie na reálce v Jičíně. Adolf Mach je autorem spisů: *Navedení, jak lze s výsledkem vyučovat měřičství na školách středních* (1889), *Základy astronomie v příkladech* (1892), *Sférická astronomie v VII. třídě reální, Sběrka příkladů pro počítání z paměti* (1898), *Astronomický zeměpis v příkladech, řešených jednoduchou konstrukcí* (1899). Byl vynálezcem přístroje Astrologium (1896), který byl patentován ve většině evropských zemí. Knižku „Astrologium. Zábavný ukazatel hvězdářský“, vydanou F. Topičem v Praze (nedat.), má naše muzeum uloženu ve sbírce Regionální literatury. Uranoskop zařazený do sbírek jičínského muzea není globus a jedná se tudíž o zmíněné astrologium. Skládá se ze tří částí: první z nich je na tvrdém papíře nakreslená zeměkoule a to tak, že severní pól je umístěn ve středu přístroje, další částí je zobrazení hvězdné oblohy na tenkém voskovém papíře kruhového tvaru. Třetí částí je pak kovová ručička s hrotem, upevněná ve středu přístroje. Pomocí této ručičky můžeme, jak popisuje prof. Mach ve své knížce, řešit různé úlohy. Například v kolik hodin vychází slunce určitého dne v určitém městě celého světa či jak dlouho trvá nejkratší a nejdelší den v daném městě. Další úlohy se dále týkají hvězd: jak dlouho je viditelná určitá hvězda nad horizontem nebo kdy daná hvězda v určitý den vychází. Přístroj můžeme použít i k prostému určení viditelných hvězd v naší zeměpisné šířce v určité denní i roční dobu. Další možností je využití přístroje jako horizontálních a vertikálních slunečních hodin. Zda - li je ale přístroj funkční, tedy směřuje-li ručička správně, by musel posoudit hvězdář.

Mgr. Petra Zíková,
přírodovědkyně

Jarní cyklus přednášek

S počátkem nového roku začíná v muzeu nový přednáškový cyklus. Každé vybrané úterý od 17 hodin budou moct zájemci navštívit novou zajímavou přednášku. Témata pro jarní cyklus jsou velice různorodá a věříme, že každý si najde to své. Více informací o našich přednáškách naleznete na webových stránkách muzea, muzejním facebooku a také na letáčích. Těšíme se na vaši návštěvu. Vstupné 30 Kč. Důchodci a studenti 20 Kč.

Seznam jarních přednášek:

21. 1. 2014

RNDr. Petr Rybář: Ladakh: Malý Tibet: Himaláj není jen led a sníh?

Retrospektivní slideshow, sestavené ze 450 fotografických záběrů a řady původních zvukových nahrávek, líčí dramatické putování odlehlou a málo známou, ale pozoruhodnou přírodní a kulturní oblastí „Malého Tibetu“, jak bývá označován severoindický Ladakh.

28. 1. 2014

Mgr. Martina Pajerová: Paleolit – čas lovců

Starší doba kamenná, neboli paleolit, tvoří 90 procent lidských dějin. Její poznání je však velice zkreslené mylnými představami a zažitými klišé. Poznejte jednu z etap naší minulosti, v které nežili pouze lovci mamutů a zrodil se moderní člověk jako takový.

11. 2. 2014

Mgr. Tomáš Mangel: Doba laténská ve východních Čechách

Keltové obývali od 5. do 1. století před Kristem velkou část Evropy. Zda ovšem sídlili i v Čechách, potažmo v Čechách východních, dnes nevíme. Jací tedy byli tehdejší obyvatelé východočeské oblasti? Jaké stopy po sobě zanechali a co všechno z nich mohou archeologové zjistit?

18. 2. 2014

Bc. Tereza Tejkllová: Houbařův rok

Na houby nemusíte vyrazit pouze na podzim. Tyto plody lesa lze nalézt po celý rok, jen je nutné vědět, kde hledat a jaké druhy v daném období zrovna rostou. Tyto otázky zodpoví ve své přednášce mykoložka Tereza Tejkllová.

25. 2. 2014

Tomáš Adam: Slavné psychiatrické případy

Přednáška Tomáše Adama na téma známých psychiatrických případů. Zmíněn bude především příběh Ernsta Wagnera, masového vraha z Německa z roku 1913, a jeho bludy, kterých se nemohl zbavit.

4. 3. 2014

Mgr. Vladimír Socha: Král dinosaurů – Tyrannosaurus rex

Informace o sedmitunovém monstři s půlmetrovou hlavou plnou tesáků s pilovitým ostřím tříbí představitost dětí i dospělých již rovných 108 let. Za tuto dobu bylo z téměř 70 milionů let starých vrstev hornin na západě USA a Kanady vykopáno přes 30 koster, a to mláďat o hmotnosti většího psa až po plně dospělé jedince dlouhé jako tenisový kurt.

11. 3. 2014

Ing. Pavel Ježek: Nemovitosti na mapě dřív a dnes, aneb není mapa jako mapa

Dozvíte se o práci zeměměřičů, o tvorbě a údržbě katastrálních map od prvních evidencí majetků, přes zobrazení na prvních evidenčních mapách na území našeho státu, o kvalitním mapování po vzniku Československé republiky s následným krokem zpět v době nedávno minulé, až po dnešní skrytě rafinované digitalizované mapy.

18. 3. 2014

Mgr. Vladimír Socha: Vznik a vývoj člověka pohledem 21. století

Otázka vzniku našeho biologického druhu nás nepřestává fascinovat a patří k nejzajímavějším předmětům výzkumu přírodních věd. Ohromné množství poznatků z posledních let nás přitom donutilo zcela přehodnotit dlouho přijímané názory. Kdy a jak naši předkové vznikli? Byl opravdu austrálopiték tím nejstarším? Jsme potomky neandrtálců? Kdo byl záhadný „hobit“ z Indonésie? Na tyto a mnoho dalších otázek odpoví přednáška Mgr. Vladimíra Sochy.

25. 3. 2014

Mgr. Rudolf Havelka: Šamanismus v minulosti a současnosti

Šamanismus, technika extáze určená pro komunikaci s božstvy, duchy zvířat, lidí ale například i hor a lesů, je patrně jednou z nejstarších forem náboženství. Možné doklady jeho existence jsou staré více nežli 20 tisíc let a na některých odlehlých místech planety je dosud provozován.

15. 4. 2014

RNDr. Hana Maříková: Drátenictví

Přednáška spojená s tvůrčími dílnami na téma drátenictví, jeho minulosti, současnosti a cechu dráteníků.

Chromátování

Další technikou konzervace povrchu kovů pasivací při konzervování muzejních exponátů je chromátování. Podobně jako při fosfátování vznikají konverzní vrstvy na povrchu železa i některých dalších kovů či jejich slitin. Chromátový povlak na povrchu železa vzniká za účasti kationtů trojmocného chromu v silně zředěných vodných roztocích chromanů, někdy i s přísadou sirných sloučenin. Sirné sloučeniny pak odštěpují koloidní síru (např. siřičitany, polysulfidy aj.). Podobně se používají také přísady molybdenanu, manganistanu a dalších sloučenin. V praxi se běžně používají roztoky rozpustných chromanů jako např. dvochroman zinečnatý, kademnatý, hlinitý nebo vápenatý. Tento způsob je také vhodný jako závěrečná úprava fosfátových povlaků, protože zvyšuje jejich odolnost proti korozi. V průmyslu se dnes využívá chromátování především jako povrchová úprava hliníku, zinku a jejich sloučenin.

Na barvu a sílu chromátového povlaku mají vliv složení použitých roztoků, teplota lázně nebo doba působení roztoku. Pro úpravu a ochranu archeologických a muzejních materiálů se uplatňují především jednoduché a neúčinnější postupy. Při chromátování se v muzejní konzervační praxi používají vodné roztoky chromanů a dvochromanů alkalických kovů. Koncentrace by měla dosahovat jen 0,5–1% chromanů. Kovový předmět se máčí v lázni s teplotou 70–100 °C a to po dobu 1–2 minut. Poté se předmět vyjme, vysuší a jeho povrch se ještě ošetří vhodným konzervačním přípravkem.

Mgr. Hana Macháčková, etnografka
Miroslav Novohradský, konzervátor kovů

Knižní fond jičínského muzea

Knihy a listinný materiál patří k nejstarším předmětům v majetku jičínského muzea. První zpráva předsednictva

Musejního spolku v Jičíně z roku 1899 uvádí soupis téměř 180 písemností při celkovém množství 502 sbírkových předmětů. V roce 1902 obsahují fondy archivu a knihovny již 250 položek. Roku 1905 byl nákladem Musejního spolku vydán první tištěný *Katalog archivu a knihovny musejního spolku v Jičíně* sestavený Josefem Metodějem Jakubičkou čítající přes 1 200 inventárních čísel.

Kněžní fond se během let značně rozrůstal, nebyl však dostatečně odborně zpracován. V polovině 60. let 20. století převedl tehdejší zřizovatel muzea – ONV v Jičíně – větší část knih Státní vědecké knihovně v Hradci Králové. Materiály archivu muzea byly předány jičínskému okresnímu archivu. Zbylou část fondu postupně roztřídila a odborně zpracovala knihovnice Hana Horáková – Trojanová. Staré tisky pak zpracoval PhDr. Jiří Malina.

V současnosti je fond knihovny rozdělen do několika samostatných částí:

1/ fond regionální literatury z Jičínska (území vymezené přibližně hranicemi bývalého okresu Jičín) – Jedná se o materiály pojednávající o zmíněné oblasti, beletrii i vědecká díla významných osobností, které se na Jičínsku narodily nebo zde působily. Dále jde o literaturu o slavných rodácích, materiály vydané či vytištěné na Jičínsku včetně regionálních periodik a příležitostných tisků a brožur. Součástí tohoto fondu jsou i informační a propagační letáky a kopie písemností, jejichž originály se prozatím nepodařilo získat. Fond je průběžně doplňován nově vycházejícími materiály i retrospektivně tak, aby poskytoval co nejúplnější přehled o daném regionu, regionálních osobnostech a jejich díle.

2/ rukopisy publikovaných i nepublikovaných děl a korespondence osobností v převážně většině spjatých s Jičínskem – Jsou zde evidovány i strojopisy nepublikovaných prací (např. kronikářů, studentské seminární nebo ročníkové práce) a kopie diplomových prací o Jičínsku.

3/ sbírka historických i novodobých pohlednic měst, vesnic i kulturních a přírodních památek Jičínska – Průběžně je doplňována současnou produkcí, retrospektivně pomocí darů, výměnou, apod.

4/ fond starých tisků různé provenience

5/ soubor duchovních i světských kramářských písní

6/ příruční (všeobecný) fond obsahující slovníky, příručky a další literaturu z různých oborů i období nevztahující se k regionu

Materiály uvedené pod čísla 1–5 jsou zároveň sbírkovými předměty a jsou k dispozici badatelům pouze ve studovně. Orientaci ve fondech usnadňují lístkové katalogy (jmenný a předmětový), literatura získaná od počátku roku 2004 je zpracována v elektronické podobě v systému KP-win SQL. Průběžně je prováděna rekatologizace fondu regionální literatury, který je nejvyužívanější.

Mgr. Jiřina Holá,
knihovnice

Ze sbírek: Svatý Jan Nepomucký

Největšího světce českého baroka, svatého Jana Nepomuckého, ztvárnila v různých podobách celá řada barokních sochařských mistrů. Autorem netradiční kompozice tohoto světce, jehož jeden z exemplářů zahrnují také sbírky jičínského muzea, je Ignác František Platzer (1717–1787), poslední velká osobnost domácí barokní plastiky.

Platzer pocházel z rodiny řezbářů, vyučil se u svého otce Jana, významné školení však získal na Vídeňské akademii.

Do Prahy přišel roku 1744 a založil zde velkou dílnu, která pak po dalších více jak 150 let dodávala plastiky ve dřevě i kameni pro církevní i zámecké objekty v celých Čechách. Jeho charakteristické dílo plných forem a tělesné smyslnosti v sobě spojuje tendence domácí vrcholné barokní tradice s vídeňským klasicismem.

Postava svatého Jana je komponována v prudkém nakročení pravé nohy, zatímco levá se zcela charakteristicky opírá o mušli. Netradiční je ovšem prudké vyklonění světceva těla do strany k pravé ruce, ve které svírá krucifix s ratolestí. Levou rukou, která však na jičínské plastice chybí, přidržuje knihu Písma, na níž je položený biret. Dynamická hra drapérie, ve které Platzer pečlivě rozlišil struktury jednotlivých součástí světceva oděvu, dotváří dynamické vyznění kompozice. Se střízlivě modelovanou sutanou (spodním oděvem) kontrastuje dramaticky rozevlátá krajková rocheta (vrchní volné bílé roucho) a kožešinový pláštík se štrápci.

Prototyp plastiky svatého Jana vytvořil Platzer spolu s dalšími sochami pro klášter premonstrátů v Teplé v 50. letech 18. století. V Národní galerii v Praze můžeme nalézt jednak dřevěný model, ale i kresbu tuší, které svědčí o pečlivé umělcově přípravě návrhu kompozice. Díky velké oblibě vznikla v průběhu působení Platzerovy dílny celkem početná skupina, která se mnohdy liší jen nepatrnými detaily, nebo jen zrcadlovým otočením světcevy postavy. Jičínský svatý Jan (po roce 1760) je na rozdíl od tepelského polychromovaný. Na jeho značném poškození se podepsal nejen červotoč a dřívější umístění v nevhodném prostředí, ale také zásah vandala.

Mgr. Hana Macháčková,
etnografka

Osobnost: Jan Maria Sidon

V polovině 19. století hrál ve veřejném životě města Jičína významnou úlohu gymnazijní katecheta **Jan Maria Sidon (18. 2. 1792 – 6. 9. 1868)**. Narodil se 18. února 1792 v Solnici. Studoval gymnázium v Hradci Králové a filozofická studia v Praze. Poté se opět vrátil do Hradce Králové, kde vystudoval teologii na biskupském semináři. Dne 15. 8. 1815 byl vysvěcen na kněze. Krátce kaploval v Solnici a od roku 1816 působil jako kooperátor v Lomnici nad Popelkou. Dne 15. listopadu 1819 se stal suplujícím a 4. března 1820 poté skutečným katechetou na jičínském gymnáziu. Dále v Jičíně působil jako kněz a kazatel v kostele sv. Ignáce

a také jako učitel náboženství ve valdické trestnici. Byl i členem spolku pro pěstování církevní hudby. Ve 30. a 40. letech sbíral materiál k dějinám Jičína a jeho okolí. Shromáždil mnoho výpisků v několika desítkách sešitů, avšak k sepsání dějin Jičína již následkem politických změn nedošlo.

V červnu 1848 se podílel na výpravě z Jičínska na pomoc ohrožené Praze. U ohavečské kovárny dal gardě duchovní posilu před dalším pochodem.

Dne 14. června 1848 byl městem zvolen poslancem na zemském sněmu. Od 8. července 1848 byl poslancem jičínského okresu na říšském sněmu, kde se hlásil k zásadám radikálů. Velkou zásluhu měl na zřízení sedmé třídy na dosud šestitřídním jičínském gymnáziu. Její zřízení bylo provizorně povoleno dne 24. 9. 1849.

Za říjnových bouří 1848, kdy většina poslanců opustila Vídeň, setrval na svém místě a již 23. října zaslal do Jičína proklamaci sněmu z 20. a 22. října s žádostí o pomoc povstalé Vídni. „Pomysleme sobě, kdyby právě ústavní sněm český v Praze se byl sešel a rokoval, a tu náhle v ulicích pražských vypuklo takové zbouření, jako nyní ve Vídni, co by jste tomu řekli, milí Pražané! kdyby Vaši poslanci nápodobně se rozutíkali? Vím, že by ze všech končin země naší zněl jen jeden hlas: Hanebně jste jednali. My jsme Vás poslali do Prahy, aby jste nám nejsvětější zákon, ústavu zemskou utvořili... Já alespoň, kterého město Jičín zvolilo též za poslance k ústavnímu sněmu, v tomto pádu nikdy bych neopustil Vladislavský sál na Hradě pražském, jako jsem až potud neopustil sněmovnu říšskou.“ (SOkA Jičín, Písemná pozůstalost Jana Sidona.)

Jan Sidon podporoval zrušení poddanství a roboty a po přeložení sněmu do Kroměříže navrhoval zrušení šlechty a trestu smrti.

Ve své činnosti na říšském sněmu se pro své konzervativní smýšlení dostal do rozporu s většinou českých poslanců a byl dokonce podezříván z prozrazování důvěrných usnesení českého klubu vládě a Němcům. I přes to byla jeho veřejná činnost ve Vídni pozorována s nedůvěrou. Obavy budil především jeho vliv na studenty, který po jeho návratu z Vídně ještě zesílil. Dne 22. srpna 1849 podal žádost o udělení hodnosti čestného profesora. Jeho představení ji však změnilo na obžalobu a využili tak příležitost se zbavit se nepohodlného katechety definitivně. Následkem toho mu 22. dubna 1850 zakázalo ministerstvo kultu a vyučování působit na gymnáziu a současně jej královéhradecká biskupská konzistoř zbavila kazatelství v kostele sv. Ignáce. Sidon byl kritizován pro své politické smýšlení a údajný slib studentům, kteří se zúčastnili tažení na pomoc Praze, že obdrží lepší známky z mravů a náboženství. Dále mu bylo vytýkáno, že se se studentstvem údajně věnoval výhradně politice a náboženskou výuku zanedbával. Také prý mezi mládeží rozséval nenávisť proti šlechtě, vojsku a úřednictvu.

Dne 21. 3. 1851 byl rozhodnutím ministerstva kultu a vyučování Jan Maria Sidon suspendován s roční penzí pouhých 500 zlatých. Zemřel 26. září 1868 v Litomyšli.

Mgr. Hana Fajstauerová,
historička

Jičín včera a dnes: Příběh domu čp. 3 (DŮM U ZLATÉHO LVA) za války 1866

V době prusko-rakouské války pobýval v tomto domě pruský král Vilém I. Do Jičína přijel dne 2. 7. 1866 a ubytoval se

v domě starosty města Jičina Františka Rutteho, v čp. 3. Pruský král pobyl v Jičíně pouze do rána druhého dne. V noci, v den jeho příjezdu, došla kolem jedenácté hodiny ze zámku v Kamenici od prince Fridricha Karla zpráva o výsledcích docílených pruskými výzvědnými hlídkami ve směru k Dubu a Sadové. Generál Moltke se v této noční době odebral ke králi. V desetiminutové poradě bylo rozhodnuto o zítřejším napadení již soustředěné rakouské armády u Hradce Králové všemi třemi pruskými armádami. Tento dům se tak stal velmi důležitým, protože zde byla rozhodnuta strategie bitvy u Sadové 3. 7. 1866, která definitivně zpečetila další osud Habsburské monarchie.

Po příjezdu krále svolal starosta města František Rutte jičínské obecní zastupitelstvo, které vyzval ke společné audienci u krále. Hlavním bodem jednání mělo být neodůvodněné obvinění, že se jičínská měšťanská společnost podílela na obraně města společně se Sasy. Tento problém vyvolal konflikt, který ohrožoval celé město. Skutečnost však byla taková, že bránící se ustupující vojáci ostřelovali Prusy, útočící na Holínskou bránu. Bránili se z lešení, které v této době bylo umístěno na školní budově, pozdější reálce. Prusové považovali tyto vojáky za civilní obyvatelstvo města. Pruský král chtěl městu uložit pokutu, a tak se František Rutte snažil vše vysvětlit a jičínské město očistit.

Většina pamětníků se v souvislosti s audiencí u pruského krále zmiňuje o nedorozumění mezi starostou Františkem Ruttem a „červeným princem“, synovcem krále, Fridrichem Karlem, který se v předstínané králově bytě (v čp. 3) setkal s představiteli de-

putace. Na otázku pana starosty, zda mohou předstoupit před krále, odpověděl prý princ velmi úsečně: „Der König wird erst befehlen!“ – „Pouze král bude velet!“ (poroučet!) a starostovi shodil z hlavy klobouk tak prudce, že se prý daleko zakutálel.

Pruský král poté přijal jičínské obecní zastupitelstvo. Starosta úspěšně vysvětlil události bitvy v noci z 29. na 30. června. Král Vilém souhlasil s jeho argumenty a zopakoval, že nevede válku proti národu, ale proti rakouskému císaři a jeho vojsku.

„Tak zásluhou a utrpením purkmistra Rutteho byl Jičín od rabování (DALŠÍHO) sice zachráněn, ale vážená a ctěná přítomnost pruského vojska v jeho zdech stála ho 64 868 zl. na rekvizicích, nehledě na škody, které Prušáci ve městě způsobili, že v noci po bitvě zadarmo jedli a pili.“ (Kvičala, J.: Z mých a otcových vzpomínek na válku bratrů s bratry v roce 1866. Český ráj III., 1935, č. 3.)

Mgr. Hana Fajstauerová,
historička

Aktuální informace: Hledání nového depozitáře našeho muzea

Je, myslím, již docela známou věcí, že naše muzeum se dlouhodobě potýká s nevhodným uložením svých sbírkových předmětů. Depozitáře muzea na zámku jsou přeplněné a mnoho předmětů bylo nutné uložit provizorně na chodbách muzea. Přeplněné jsou taktéž prostory depozitářů v objektu bývalé fary v Robousích. Největší problém v ukládání sbírkových předmětů ovšem nastal před pár lety při nutném vystěhování největší části sbírky z půdy jičínského zámku do Nové Paky, kde jsou předměty uloženy v téměř nevyhovujících podmínkách. Hledání depozitáře se stalo téměř hlavní činností našeho muzea v posledním roce. Tato situace byla vícekrát přednesena i zřizovateli jičínského muzea – tedy Krajskému úřadu Královéhradeckého kraje. Zhruba od jara roku 2013 se nám ho podařilo přesvědčit o vážnosti situace a nutnosti tuto věc řešit. Prvním konkrétním návrhem, jak situaci nevhodného uložení předmětů řešit, bylo zakoupení budovy bývalého bytového podniku v Jičíně, která by pravděpodobně dostačovala našim potřebám. V létě však z tohoto návrhu sešlo, také díky tomu, že prodejce (město Jičín) nalezl z jeho pohledu lepší využití pro tento prostor. Následně byla „spuštěna akce“, ve které byla poptávána jednotlivá školská zařízení poblíž Jičína s dotazem na případné vhodné a nevyužívané prostory, které by mohly sloužit jako muzejní depozitáře. Během této doby byla viděna řada různých prostorů, které se ovšem výrazně nelišily od prostorů v Nové Pace. Tedy obecně – pokud už by bylo možné o nějakém ze shlednutých prostorů uvažovat, jednalo by se často pouze o dočasné řešení navíc spojené s investicemi a to často poměrně rozsáhlými. V posledních měsících roku 2013 jsme proto začali, společně s naším zřizovatelem, zvažovat také možnost vybudování zcela nových depozitářů v areálu v Robousích. Je to jeden z návrhů, který v tuto chvíli leží na stole. Logicky sebou toto řešení nese plusy i mínusy. Z oněch plusů je jednoznačně třeba zmínit především dva – muzeum i jeho zřizovatel by jednou pro vždy vyřešily problém uložení sbírkových předmětů. Druhým kladným momentem je to, že celý areál v Robousích by se více otevřel veřejnosti. Fara by se navrátila svému původnímu poslání a mohla by sloužit jako zázemí pro budoucí depozitář, ale navíc by se zde mohly konat nejrůznější workshopy, semináře, edukační činnosti či třeba jen venkovní ukázky řemesel. Z oněch mínusů vyvstává především otázka, odkud danou novostavbu bude financovat. Evropské dotační programy v následujících letech i vůle našeho zřizovatele zřejmě rozhodnou, jak to vlastně s naším depozitářem bude. Již nyní je však, myslím, třeba ocenit snahu vedení Královéhradeckého kraje tento problém řešit.

PhDr. Michal Babík,
ředitel

Hurá, muzeum! Čtvrtletník Regionálního muzea a galerie v Jičíně

Vydává: Regionální muzeum a galerie v Jičíně, Valdštejnovo náměstí 1, 506 01 Jičín

tel.: +420 493 532 204, e-mail: muzeumhry@muzeumhry.cz, www.muzeumhry.cz

Odpovědný redaktor: Mgr. Martina Pajerová, tel.: +420 739 961 768

Grafické zpracování: Patricie Vokalová, Tisk: Střední škola propagační tvorby a polygrafie Velké Poříčí

Je-li Vám náš časopis sympatický, můžete si objednat jeho zaslání poštou.

Toto číslo by neexistovalo bez podpory Města Jičína. Uzávěrka tohoto čísla byla 20. prosince 2013.

